

Draba tomentosa Clairv.

Głodek kutnerowaty

Rodzina: *Brassicaceae* (*Cruciferae*) – kapustowate (krzyżowe)

Status

W Polsce gatunek zagrożony wyginięciem. W krajach ościennych: zagrożony na Słowacji.

Rozmieszczenie geograficzne

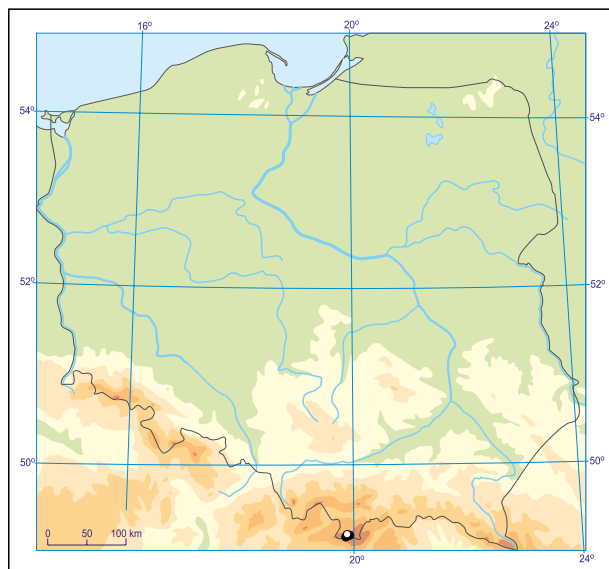
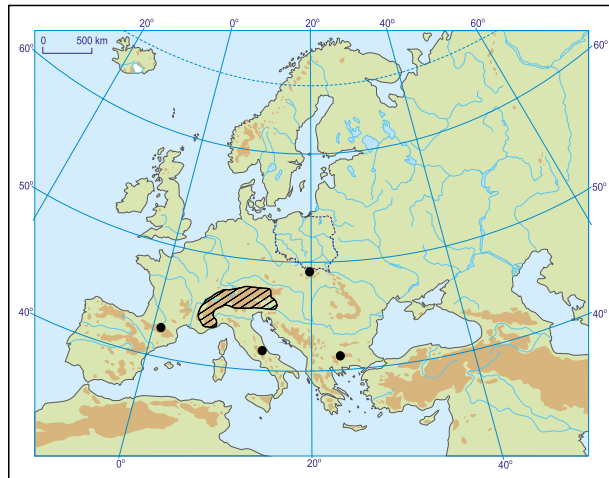
Europejski gatunek wysokogórski, mający centrum zasięgu w Alpach; wyspowo występuje również w Pirenejach Centralnych, Apeninach, Karpatach Zachodnich (Tatry) i w górach Półwyspu Bałkańskiego (Piryn) (Meusel i in. 1965; Dupias 1985).

Występowanie w Polsce

Draba tomentosa występuje w Polsce wyłącznie w Karpatach, w Tatrach Zachodnich. Stanowiska skupiają się w wapiennych masywach Czerwonych Wierchów i Giewontu, skąd znane są od XIX w. Stanowiska położone w masywie Czerwonych Wierchów, potwierdzone po 2000 r., to: Ciemniak, 2092 m n.p.m., grań południowa i zbocza południowo-zachodnie (Rzędy) od około 1850 po około 2060 m (Pawłowski 1956; Ronikier 2008a); Krzesanica, 2123 m i około 2050 m (Pawłowski 1956; Ronikier 2008a); Kopa Kondracka, 2004 m – zbocza zachodnie ku Świstówce Małołączkiej, około 1887 m (Kotula 1889–1890; Ronikier 2008a; tego stanowiska dotyczy prawdopodobnie też wzmianka Rehmana, 1868); Kobylarzowy Żleb (Ronikier 2008a); Kobylarzowa Turnia, 1620 m (S. Wróbel, mat. npbl. z 2009 r.); Dolina Litworowa, 1890 m n.p.m. (S. Wróbel, mat. npbl. z 2008 r.). Z Giewontu gatunek podany był bez dokładnej lokalizacji przez Sagorskiego i Schneidera (1891), jednak nie został w ostatnich latach odnaleziony pomimo poszukiwań (M. Ronikier, dane npbl.).

Siedliska i fitocenozy

Głodek kutnerowaty jest gatunkiem wysokogórskim, występującym w Tatrach niemal wyłącznie w piętrze alpejskim, najczęściej na nasłonecznionych siedliskach o ekspozycji południowej i zachodniej, w miejscach o stosunkowo krótkim okresie zalegania śniegu. Rośnie w szczelinach skał wapiennych, rzadziej w nyzach zagłębionych w kruchych skałach, z nagromadzonym żwirkiem wapiennym i humusem o miąższości 0,5–3 cm. Występuje w szczelinowych zbiorowiskach na podłożu wapiennym należących do związku *Potentillion caulescentis*; w Tatrach rośnie w zespole *Drabo-Artemisietum*, którego jest gatunkiem charakterystycznym.

Morfologia i biologia

Hemikryptofit lub chamefit. Bylina występująca pojedynczo lub tworząca darniowe i poduszkowe skupiska. Wytwarza różyczki liściowe, często liczne, w tym wiele płonnych. Liście całobrzegie, eliptyczne lub odwrotnie jajowate; łodyżki 1–3-liściowe, wysokości 3–8 cm, kwiatostan baldaszkogroniasty. Cała roślina jest pokryta gęstym kutnerem tworzonym przez gwiazdkowate i proste włoski. Kwitnie od czerwca do lipca, a owocem jest łuszczyńka podłużnie eliptyczna, spłaszczona i zaokrąglona na końcach. Gatunek diploidalny o liczbie chromosomów $2n=16$ (dane z Tatr Bielskich; Kochjarová 1991).

Charakterystyka populacji

Populacja *Draba tomentosa* na południowych i południowo-zachodnich stokach Ciemniaka jest duża i liczy setki osobników. Niewielkie grupy roślin (czasem darniowate skupienia) lub pojedyncze różyczki rosną w szczelinach litych skał wapiennych od wysokości

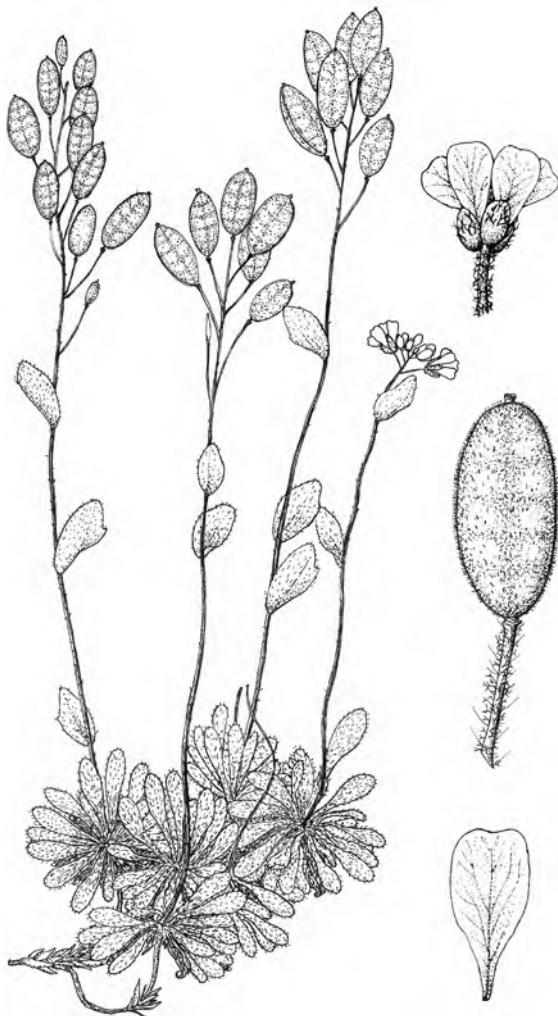
1850–1900 m n.p.m. aż po kopy szczytową. Podobny charakter ma populacja na Kopie Kondrackiej, jednak jest mniej liczna i zajmuje znacznie mniejszy obszar. W szczytowych partiach Krzesanicy zaobserwowano jedną grupę 15 różyczek i jeden płonny okaz, podobnie niewielkie były populacje w Kobylarzowym Żlebie, gdzie głodek kutnerowaty tworzył 2 niewielkie skupiska, Dolinie Litworowej – 2 grupy, jedna z 6 różyczkami, druga z 5 różyczkami, i pod Kobylarzową Turnią – 10 grup złożonych z kilku do kilkunastu różyczek. W czerwcu większość roślin w kilkunastu badanych miejscach kwitła, a w jednym przypadku wykształcone były dojrzałe łuszczynki. Z końcem lipca i na początku sierpnia obserwowano dojrzałe łuszczynki.

Zagrożenie i wskazania ochronne

W polskich Tatrach nie stwierdzono bezpośredniego niszczenia populacji *Draba tomentosa*. Stanowisko tego gatunku na stokach Ciemniaka jest zlokalizowane w całości poza terenem intensywnej penetracji turystycznej czy wspinaczkowej (por. Baryła 2001c). Roślina jest zazwyczaj przywiązana do szczelin litych skał i nie

Fot. 86. *Draba tomentosa* na Rzędach w masywie Czerwonych Wierchów w Tatrach (2008)

jest zagrożona kamiennymi lawinami czy obsunięciami terenu. Należy natomiast do gatunków zagrożonych ze względu na bardzo małą liczbę populacji i ich skrajnie niewielki zasięg terytorialny. Stan populacji jest bezpośrednio uzależniony od dalszej ścisłej ochrony siedlisk. Wszystkie znane stanowiska tego gatunku znajdują się obecnie w strefie ochrony ścisłej Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Michał Ronikier

Summary

In Poland *Draba tomentosa* was recorded only from the Tatras. It has been known there since the 19th century. After the year 2000 the occurrence of the species has been confirmed at several localities within the massif of Czerwone Wierchy, in the strictly protected area of the Tatra National Park. Several hundreds of individuals were found growing in dispersed groups, usually in crevices of limestone rocks in the alpine belt, mostly above an altitude of 1850 m a. s. l. Flowers and fruits are regularly observed. There is no direct threat to the species but it is vulnerable due to low numbers and a very restricted distribution. The conservation status of *D. tomentosa* directly depends on conservation of its habitat.